

GHID DE LUCRU CU PĂRINȚII

**Metode de lucru pentru activitățile parentale în cadrul
proiectului**

„zefiR. Împreună pentru puterea de acțiune”

București

Iunie 2016

CUPRINS

Contextul general al proiectului zefiR	Pag. 4	
Preambul: Școală. Familie și Educație	Pag. 6	2
Principiile care stau la baza activităților parentale	Pag. 7	
Obstacole care stau în relația școală – familie	Pag. 8	
Motivarea părinților pentru o mai mare implicare și participare	Pag. 10	
Educația adulților	Pag. 13	
Metode active de învățare	Pag. 20	
Fișa programului de educație parentală tip “Școala Părinților”	Pag.32	
<i>Fișe de activități. Exemple de bune practici:</i>		
- Identificarea necesităților copilului: “AJUTĂ-MĂ SĂ REUȘESC!”	Pag. 35	
- Timpul petrecut cu copilul: “DESENUL COPILĂRIEI MELE”	Pag. 37	
- Comunicare și colaborare: “LABORATORUL SENTIMENTELOR”	Pag. 40	
- Planificarea activității: “CONSTRUIND PENTRU EDUCAȚIE”	Pag. 45	
Importanța pozitivării imaginii de sine etnice în formarea părinților rromi	Pag. 48	
<i>Fișe de activități. Exemple de bune practici:</i>		
- Conștientizarea propriilor trăiri emoționale: “ROATA VIEȚII”	Pag. 49	
- Capitalul simbolic al culturii rromani în comunitatea locală: “SĂRBĂTORIREA ZILEI INTERNAȚIONALE A RROMILOR”	Pag. 51	
- Percepția de sine individuale și etnice a părinților rromi: “CĂRȚILE DESTINULUI”	Pag. 52	
- Încrederea în sine, pe plan individual și etnic: “HARTA PERSONALĂ”	Pag. 53	
Resurse bibliografice	Pag. 54	

”Insuficiența resurselor alocate de la nivel central pentru aceste trei domenii (educație, sănătate și asistență socială) îi face pe copiii din zonele defavorizate extrem de vulnerabili—formula de finanțare face ca bugetele alocate pentru aceste domenii să fie influențate de bunăvoința autorităților locale sau de capacitatea financiară a acestora, și nu de nevoile resimțite în comunitate. Acest lucru se poate observa mai ales după implementarea măsurilor de descentralizare a resurselor bugetare, fiind acutizate diferențele între sumele per capita la nivel local pentru aceste domenii. Astfel, date analizate arată că, în România, copiii nu li se asigură șanse egale în accesarea serviciilor de bază educaționale, de sănătate și protecție”.¹

Analiza bugetului copiilor. Studiu exploratoriu. Raport tipărit în proiectul „Participare și transparență pentru o mai bună asigurare a drepturilor copilului”, finanțat prin granturile SEE 2009-2014, în cadrul Fondului ONG în România. Salvați Copiii, Noiembrie 2015

¹ http://www.stiriong.ro/library/files/analiza_bugetului_copiilor_-_studiu_exploratoriu_-_sinteza.pdf

CONTEXTUL GNERAL AL PROIECTULUI zefiR

Proiectul „**zefiR. Împreună pentru puterea de acțiune**”² se bazează pe o abordare integrată privind **sănătatea și educația**, ca arii prioritare de acțiune, alături de **locuire** – ca domeniu complementar, având la bază **dezvoltarea comunitară** ca abordare transversală, ceea ce presupune implicarea directă în toate etapele de implementare ale proiectului atât a beneficiarilor cât și a celorlalți membri din cele 12 comunități care fac parte din proiect. Prin abordarea propusă, **zefiR** nu este doar un proiect pentru romi, ci o schimbare de abordare prin care grupurile țintă din cele trei județe sunt implicate direct în proces atât pentru a construi încredere în comunitate, cât și pentru a găsi soluțiile sustenabile pe termen lung.

Activitățile desfășurate în cadrul componentei educaționale a proiectului vizează creșterea accesului la educație a copiilor din aceste comunități prin valorizarea și promovarea activităților extracurriculare cu caracter intercultural destinate creșterii toleranței, respectului reciproc, acceptării diversității. Activitățile educaționale sunt realizate cu sprijinul/suportul comunităților prin implicarea acestora în dezvoltarea și/sau îmbunătățirea continuă a modalităților de răspuns (activități interculturale) la nevoile beneficiarilor (copiii) în scopul facilitării accesului la educație și reducerea abandonului/absenteismului școlar în rândurile elevilor. În paralel s-e urmărește creșterea implicării părinților în educația copiilor prin adaptarea ofertei educative la nevoile copiilor și prin consultarea permanentă a părinților prin intermediul activităților cu părinții și a implicării lor în derularea unor activități extracurriculare. Astfel, se dorește creșterea capacității parintilor de a veni în întâmpinarea inițiativelor școlii, creșterea frecvenței vizitelor părintilor la școală și a implicării lor în cadrul diferitelor activități organizate la școală și/sau la Centrele “Școală după Școală” dezvoltate în cadrul proiectului. oferind premisa unor exerciții de implicare în spiritul dezvoltării comunitare.

Acest Ghid de lucru aduce împreună experiența comună pe care trei organizații dedicate educației au dezvoltat-o împreună în cadrul proiectului “zefiR. Împreună pentru puterea de acțiune”. Fiecare din cele trei organizații are în spate o experiență și expertiză legitimată de varietatea proiectelor și programelor derulate precum și de numărul celor care au beneficiat de implicarea și dedicarea lucrătorilor lor.

² Proiect co-finanțat printr-un grant din partea Elveției prin intermediul Contributiei Elvetiene pentru Uniunea Europeană extinsă (2013-2017), Fondul pentru Incluziunea Romilor și a altor grupuri dezavantajate, beneficiarii fiind persoane care aparțin grupurilor vulnerabile, în special rromi, femei, tineri și copii.

Astfel,

Fundația Terre des hommes România (Tdh), lider de consorțiu și coordonator proiect, este o organizație nonprofit care luptă pentru îmbunătățirea situației copiilor la nivel internațional. În România, organizația este prezentă din 1992, cu proiecte în domeniul sănătății mamei și copilului și protecției drepturilor copilului: prevenirea abandonului școlar, inițiative anti-trafic, întărirea sistemului de protecție socială la nivel local³.

5

Centrul Rromilor Amare Rromentza urmărește prevenirea și combaterea tuturor formelor de discriminare față de rromi; protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și ale minorităților; facilitarea accesului rromilor la drepturile civile, economice, sociale, culturale și politice; reconstruirea sistemului instituțional care să aplice strategii de afirmare individuală și comunitară; afirmarea elitei rromilor, creatoare de modele referențiale; sprijinirea reconstrucției identitare și creșterea stimei de sine a rromilor; promovarea unei societăți multiculturale⁴.

Fundația Pestalozzi activează din 1994, sprijinind persoanele aflate în dificultate în efortul lor de a dobândi acele capacități care să le înlesnească drumul spre o viață independentă și responsabilă în cadrul comunității. În acest sens, programele Fundației Pestalozzi se dezvoltă pe două coordonate principale care îi definesc strategia: (1) formare în munca socială în domeniul asistenței sociale, pedagogiei sociale și dezvoltării comunitare și (2) intervenție directă prin aplicarea principiilor pedagogiei sociale în munca cu persoanele aflate în dificultate (copii, tineri, adulți) și cu stakeholderii locali (autorități, membri ai comunității de afaceri, servicii sociale și educaționale, ONG-uri etc.).

Principiul de bază al activității Fundației Pestalozzi este acela că investiția în oameni înseamnă investiție în bunăstarea comunității și, implicit, orice comunitate care încurajează și sprijină dezvoltarea potențialului uman face o investiție sigură pentru viitor. Implicit, educația este cea mai sigură investiție prin care o comunitate poate crea premisele descoperirii, dezvoltării și utilizării potențialului individual, atât în beneficiul propriu, cât și în cel al colectivității. Fundația Pestalozzi, prin programele pe care le derulează, oferă servicii de training, consultanță, dezvoltare comunitară în vederea facilitării accesului la educație și promovării egalității de șanse și gen pentru persoanele aflate în condiții dezavantajate din punct de vedere economic, social și/sau educațional.⁵

³ www.tdh-childprotection.org; www.tdh.ch

⁴ www.amarerromentza.org

⁵ www.pestalozzi.ro

PREAMBUL: Școală. Familie și Educație

În înțelegerea comună, orice referire la “educație” sau, mai precis la absența acesteia este exclusivă și unidimensională. Carențele în educația unui copil sunt explicate fie prin lipsa calității sistemului de învățământ (“ce vă învață pe voi, copii, la școală”), fie prin eșecul părinților ca educatori (“nu ai cei șapte ani de acasă”). Practic, educația copiilor este văzută ca o responsabilitate care în primii ani de viață revine familiei, părinților mai precis și, care, ulterior, este transferată școlii. Chiar dacă specialiștii delimitează foarte clar cele două tipuri de educație (în termen de rol, semnificație, modalități de acțiune, etc.) acest mod de abordare subliniază, odata în plus, faptul că la nivel comun este complet ignorat parteneriatul dintre școală și familie. Astfel, nu trebuie să ne mire faptul că un sistem de educație nu își poate atinge obiectivele propuse dacă nu beneficiază de suportul și implicarea părinților. Raportul asupra relațiilor dintre școală și familie în țările Comunității Europene (Macbeth, Al., 1984)⁶ identifică patru motive de bază în dezvoltarea unei legături solide între școală și familie:

- părinții sunt responsabili din punct de vedere juridic pentru educația copiilor lor;
- învățământul este doar o parte din educația copilului; o bună parte a educației are loc în afara școlii;
- atitudinea părinților asupra rezultatelor școlare influențează în mod semnificativ motivația pentru învățare a copiilor;
- atât părinții, cât și cadrele didactice au dreptul de a influența activitatea educativă coordonată de instituția școlară.

Cu toate acestea, din ce în ce mai mulți părinți invocă “lipsa de timp” ca principal motiv pentru care nu se pot implica în mod activ și continuu în educația propriilor copii. Complementar, există persoane care atribuie această sarcină exclusiv sistemului de învățământ, respectiv cadrelor didactice, fie pentru că se poziționează cu atitudinea clientului care solicită și plătește un serviciu (“aceasta este responsabilitatea școlii”), fie pentru că nu își dau suficientă valoare în acest proces (“sigur că școala știe mai bine decât mine ce trebuie făcut”).

Indiferent de explicații, este esențial ca părinții să conștientizeze importanța implicării lor în procesul educațional și să învețe să identifice ceea ce este mai important pentru copiii lor. Copii care beneficiază de sprijinul adulților (cadre didactice, părinți și nu doar atât) au o șansă în plus de a se dezvolta armonios și de a-și atinge potențialul.

⁶ MACBETH, Alastair, (coordonator) și colaboratorii, L'enfant entre l'école et sa famille. Rapport sur les relations entre l'école et la famille dans les pays des Communautés Européennes (Collection Études. Série éducation). Citat de dr. Dr. Gheorghe BUNESCU în “Democratizarea educației și educația părinților”, http://www.1educat.ro/resurse/ise/educatia_parintilor.html

Prin urmare acest “Ghid de lucru cu părinții” își propune să facă o succintă trecere în revistă a specificului lucrului cu părinții:

- (1) din nevoia de a oferi cadrelor didactice un set de instrumente utile în lucrul cu părinții;
- (2) în vederea diseminării experienței de lucru acumulate în școlile implicate în cadrul proiectului zefiR;
- (3) pentru valorificarea expertizei diverse a celor trei organizații implicate și punctarea numitorilor comuni care conferă unitate proiectului zefiR

7

PRINCIPIILE CARE STAU LA BAZA ACTIVITĂȚILOR PARENTALE

Proiectul zefiR aduce împreună expertiza mai multor organizații care și-au canalizat, de-a lungul timpului, eforturile pentru îmbunătățirea accesului la educație al copiilor aflați în situații dificile. Indiferent de modalitățile de intervenție, fiecare din cele trei organizații implicate aderă la același set de principii atunci când vine vorba de lucrul cu părinții:

- Este esențial ca părinții să dețină un rol activ în educația copiilor lor, astfel, ceea ce contează nu este nivelul lor de pregătire, veniturile pe care le obțin, etnia sau mediul social din care provin ci, în primul rând importanța pe care o acordă educației copiilor lor;
- Ceea ce contează cu adevărat este copilul, potențialul și reușitele sale;
- Nu există copil dificil, ci doar situații dificile;
- Este fundamental, în special pentru un părinte rrom, să fie ajutat să își care a fost victima discriminării rasiale depășească stigmatul etnic prin participarea la programe și activități de destigmatizare etnică, de pozitive a imaginii de sine personale și etnice și de creștere a stimei de sine individuale și etnice; Calitatea procesului instructiv-educativ depinde de gradul în care școala și familia colaborează, comunică și cooperează.

Premisele care stau la baza activităților cu părinții sunt aceleași care se întâlnesc în oricare din activitățile specifice învățării adulților: valoarea experiențelor, potențialul de dezvoltare și motivația părinților de a participa. Astfel, pentru atingerea obiectivelor propuse trebuie pus accentul pe:

- implicare și participare
- acțiune reflectată
- valorificarea experiențelor anterioare
- dezvoltare personală.

OBSTACOLE ÎN CALEA RELAȚIEI ȘCOALĂ – FAMILIE

Problemele care grevează relația dintre școală și familie apar în orice discuție în care un părinte vorbește despre copilul său și școală. Sau atunci când un cadru didactic vorbește despre problemele cu care se confruntă în activitatea sa. Câteva din aceste probleme le-am indentificat și, fără pretenția că le-am epuizat pe toate, le-am notat mai jos:

8

Ce nemulțumește cadrele didactice când vine vorba despre părinți?

- Nu se implică în activitatea școlară a copiilor lor, fie pentru că nu au curaj și încredere ("știe dna profesoară mai bine decât mine!"), fie că nu își fac timp ("am altele pe cap acum!"), fie pentru că nu îi interesează ("asta e treaba școlii!");
- Exprimă comentarii negative la adresa școlii și a cadrelor didactice în prezența copiilor;
- Lipsa de interes față de problemele școlii și problemele școlare ale propriilor copii;
- Nu își asumă în mod corect și responsabil rolul în educația copilului lor;
- Nu urmăresc parcursul școlar al copilului lor;
- Nu participă la reuniunile anunțate, eventual, doar în situații excepționale/critice care privesc comportamentul copiilor;
- Așteaptă ca școala să le disciplineze copilul pentru că ei "nu mai pot să îi facă fața copilului" sau pentru că acesta "nu mai ascultă";
- Nu au așteptări deosebite și nu consideră necesară performanța în educație ("da' ce îi trebuie atâta școală?");
- Nu știu cum să colaboreze cu cadrele didactice.

Ce așteaptă cadrele didactice de la părinți?

- Să asigure copiilor, în familie, condițiile necesare unei dezvoltări armonioase;
- Să formuleze cerințe unitare față de copil și să-l evalueze dintr-o perspectivă pozitivă;
- Să colaboreze sistematic cu școala și să urmărească permanent evoluția copiilor (frecvența, punctualitatea, comportamentul, îndeplinirea sarcinilor, ținuta, situația la învățătură, anturajul, organizarea și folosirea timpului liber etc.);
- Să stimuleze copiii să își asume responsabilități în cadrul familiei, pe măsura puterilor lor.

Ce nemulțumește părinții când vine vorba de cadrele didactice?

- Faptul că îi tratează ca pe niște copii, nu ca pe niște parteneri în educația copilului;
- Sunt autoritari, ignorând punctele de vedere ale părinților;
- Sunt părtinitori cu unii copii în defavoarea altora, inclusiv pe criterii rasiale, defavorizându-l sau discriminându-l pe copiii lor pentru că sunt rromi;
- Îi critică în fața altora pentru nereușitele copilului lor;
- Nu vor să înțeleagă că au probleme mai grave decât să vină la școală de câte ori li se cere;
- Nu sunt pregătiți pentru a gestiona relația cu familia;

- Fie sunt prea duri/exigenți cu copiii lor sau nu-i trec clasa sau le dau note nemeritat de mici, fie sunt prea blânzi/puțin exigenți cu copiii lor sau îi trec prea ușor clasa sau le dau note prea mari, nemeritate copiilor lor.

Ce explicații au părinții pentru rezultatele slabe la școală ale copiilor lor?

9

- Cadrele didactice nu reușesc să îi motiveze suficient;
- Copiii sunt defavorizați de cadrele didactice, inclusiv pe criterii rasiale, unii copii fiind discriminați pentru că sunt rromi;
- Lipsa condițiilor de studiu acasă;
- Lipsa dotărilor la școală;
- Responsabilitățile familiale care revin copiilor.

Ce trebuie avut în vedere:

Nici un părinte nu apreciază comentariile și remarcile critice la adresa comportamentului copilului lor, și, cu atât mai mult laudele la adresa altor copii; și, la rândul lor, copiii, nu sunt foarte fericiți atunci când li se spune că alții sunt mai buni, mai cuminți, mai politicoși, mai bine crescuți... și așa mai departe.

Ședințele cu părinții și, în general întâlnirile cu părinții, mai mult sau mai puțin formale trebuie să se rezume la aspecte care îi privesc pe toți: aspecte de natură organizatorică sau administrativă, informații cu privire la organizarea anului școlar, luarea unor decizii cu privire la alegerea unui anumite discipline opționale, modul de desfășurare al unui examen. În nici un caz nu sunt întâlniri de admonestare în grup pentru problemele create de copiii lor.

Ședințele cu părinții trebuie văzute ca pe o oportunitate pentru a dezvolta parteneriatul dintre părinți și școală, iar părinții trebuie transformați într-un partener real în procesul de îmbunătățire și/sau de corectare a situației școlare a copilului.

Părinții nu sunt niște elevi care trebuie să asimileze cunoștințe și să își dezvolte competențe conform programei școlare, ci adulți responsabili de bunăstarea propriilor lor copii.

Discuțiile referitoare la comportamentul negativ/indezirabil al copilului sau cele referitoare la carențele școlare trebuie avute numai cu cei direct interesați. Din păcate, dată fiind greutatea cu care părinții ajung la școală sau răspund la solicitarea cadrelor didactice de a veni la anumite întâlniri punctuale, de cele mai multe ori, ședințele cu părinții sunt folosite pentru a transmite toate informațiile punctuale pentru fiecare elev (note, absențe etc.). Din experiență, cadrele didactice știu că aceasta nu este o soluție. Chiar dacă părintele se simte rușinat și expus în fața altor părinți (membrii ai comunității, totodată), asta nu înseamnă ca va acționa neapărat în direcția corectării comportamentului care a generat comentariul negativ din partea cadrului didactic.

MOTIVAREA PĂRINȚILOR PENTRU O MAI MARE IMPLICARE ȘI PARTICIPARE⁷

Pentru ca părinților să le fie încurajat comportamentul de implicare în programele de instruire a adulților este necesar ca aceștia să perceapă beneficiile acestor întâlniri și să se simtă confortabil emoțional la aceste întruniri. Dacă părintele este „chemat” la școală doar atunci când copilul are probleme de indisciplină, atunci părintele va asocia școala cu ceva negativ, amenințător la adresa rolului de părinte. Similar, dacă părintele este criticat, judecat, apostrofat în școală, atunci va avea tendința de a evita școala, deoarece îi creează un disconfort emoțional care nu îl ajută să rezolve problema de comportament a copilului.

10

Modalități de încurajare a părinților să participe la activitățile cu părinții:

- Întâlniri individuale cu părinții, planificate la intervale mici de timp, pentru a le oferi acestora informații despre progresele pe care le-a făcut copilul lor (NU se recomandă punerea accentului pe probleme sau pe ceea ce NU știe sau NU poate copilul);
- Întâlniri de grup cu părinții care au ca obiectiv prezentarea și discutarea unor teme de interes pentru toți părinții – de exemplu, metode de responsabilizare a copiilor sau cum valorizăm timpul liber al copiilor etc.;
- Primirea, de către părinți, a unui raport scris cu progresele copiilor la sfârșitul fiecărui semestru, cu accent pe aspectele pozitive și pe acele abilități și comportamente pe care părinții să le încurajeze la rândul lor;
- Participarea părinților la diverse evenimente organizate de școală, festivități etc.;
- Susținerea, de către școală, a organizării unor asociații profesori-părinți sau a unor asociații de părinți care să organizeze evenimente care să susțină implicarea părinților în viața școlară a copilului.

Cum anunțăm părinții?

Pentru a participa la aceste întâlniri, este nevoie ca părinții să perceapă beneficiile directe ale sesiunilor, acum ar fi de exemplu faptul că vor învăța cum să își rezolve dificultățile pe care le au în gestiunea anumitor comportamente ale copiilor sau că vor învăța cum să optimizeze dezvoltarea cognitivă, socială sau emoțională a copilului.

Părinții au propriile întrebări și temeri despre cum să își educe copii: de ce copii lor au un comportament și nu altul, cum să reacționeze ca părinte în unele situații sau cum să îi ofere copilului un mediu cât mai sănătos în care să se dezvolte. Oferirea unui cadru în care părinții pot găsi răspuns la aceste întrebări este un beneficiu imediat al participării la aceste întruniri.

⁷ Activități de educație parentală. Întărirea relațiilor în familie, Terre des Hommes

Care pot fi temerile și îngrijorările părinților?

Motivele pot fi multiple:

- Fiind o activitate nouă, părinții nu au experiența unor întâlniri în care ei învață cum să fie părinți și ar putea să respingă ideea pentru că nu își dau seama încă cum i-ar putea ajuta aceste întâlniri; 11
- Unii părinți au experiențe negative cu școala și asociază acest program cu respectivele experiențe;
- Unii părinți se pot simți jenați sau rușinați să vorbească despre dificultățile lor, gândindu-se că un părinte trebuie să știe întotdeauna ce să facă și să fie „perfect”;
- Unii părinți pot avea convingerea că „nimeni nu îmi poate spune cum să îmi cresc copilul”, „nu am nevoie de sfaturi”.

Cum putem depăși aceste situații:

- Prezentarea individuală a programului;
- Prezentarea beneficiilor pe care le-ar putea transmite părinții care au participat deja la întâlniri;
- Pentru unii părinți va fi suficientă doar lectura unor materiale informative transmise de școală;
- Aceste sesiuni nu sunt pentru toți părinții (unii au nevoie de programe specializate).

Cele mai frecvente nevoi de instruire ale părinților:

- Disciplinarea și metode de gestionare a comportamentelor problematice;
- Elemente de psihologia dezvoltării;
- Abilități sociale și emoționale ale copiilor; managementul furiei sau a altor emoții negative intense

Copilul învață comportamentele din interacțiunea cu cei din jurul său. În consecință, schimbarea unui comportament al copilului implică, în fapt, și schimbarea comportamentelor celor din mediul său – părinți, profesori, colegi, prieteni.

Efectele activităților de grup cu părinții

Activitățile de grup cu părinții pot influența / schimba în sens pozitiv atitudinea, comportamentul acestora vis a vis de relația lor cu copii, dar și cu alți membri ai familiei, cât și unele aspecte ce țin de viața personală a lor:

- Părinții învață despre meseria de a fi părinte.
- Părinții înțeleg mai bine lumea interioară a copiilor lor.

- Dezvoltă abilități de comunicare. Părinții învață cum să comunice eficient cu copiii pentru a evita situații de conflict.
- Părinții au posibilitate să vorbească despre trăirile lor, emoțiile și sentimentele pe care le nutresc în raport cu copiii sau despre anumite situații din viața de părinte, având posibilitatea descărcării emoționale. Efect catharsis.
- Rezolvă probleme existențiale. Părinții pot să vorbească despre atitudinea lor față de o situație sau alta și despre felul cum își văd viața lor în perspectivă.
- Se formează comunitatea de părinți. Aceștia au posibilitate să facă cunoștință și să dezvolte relații cu alți părinți care se confruntă cu probleme asemănătoare în sensul relației părinți-copii.
- Se cultiva încrederea în sine. Părinții nu sunt judecați; ei sunt ascultați, înțeleși acceptați și ghidați. Părinților le crește stima de sine individuală și etnică, drept urmare crescându-le nivelul aspirațiilor personale și profesionale în raport cu copiii lor.
- Crește nivelul de autoapreciere. Părinții încep să se perceapă pozitiv atunci când pot să ofere ajutor altor părinți cu probleme asemănătoare în sensul educației copiilor.
- Se îmbunătățesc relațiile cu copilul și/sau alți membri ai familiei. Efectele descrise mai sus pot influența pozitiv relația părinților cu copilul și/sau alți membri ai familiei.

EDUCAȚIA PĂRINȚILOR

Părinții la școală sau Școala părinților

„Spune-mi și voi uita; arată-mi și îmi voi aminti, implică-mă și voi înțelege”.

13

John Gay (1685 – 1732)

Poet și dramaturg englez

Este important ca, atunci când lucrează cu părinții, cadrele didactice să țină cont de o serie de aspecte extrem de importante:

- nu trebuie ignorate nici părerile, nici nevoile părinților;
- accentul trebuie pus pe situații concrete, specifice;
- părintele trebuie investit cu încrederea că este capabil să își crească propriul copil, și în acest sens, trebuie ajutat în dezvoltarea încrederii în sine și în propriile competențe, fără a-i condamna, stigmatiza și învinui;
- fiecare individ are propriul bagaj de experiențe și competențe care pot fi valorificate în interesul copiilor și fiecare din aceste experiențe și competențe pot fi de folos;
- cunoștințele trebuie să aibă o valoare practică;
- trebuie implicați toți factorii co-educationali: mame, tați, bunici și alte persoane implicate în educația copilului.

Interacțiunea cadre didactice - părinți

Adesea, în interacțiunea dintre cadrele didactice și părinții se ajunge la situații în care discuțiile nu se finalizează, se învârt în jurul aceluiași punct, se împotmolesc sau continuă cu controverse neproductive. Totul ar fi mult mai simplu dacă s-ar înțelege ce s-a întâmplat de fapt și, în felul acesta, ar fi posibilă identificarea unor soluții și fiecare ar putea reacționa adecvat. În acest scop Analiza Tranzacțională⁸ pune la dispoziție un instrument cuprinzător și apropiat practicii care permite înțelegerea diferitelor comportamente umane, precum și modul în care acestea influențează comportamentul celor din jur. Prin intermediul său indivizii se pot cunoaște mai bine, se pot dezvolta în plan personal și îi pot înțelege pe cei din jur, AT fiind, practic, “un instrument de înțelegere și evoluție”.

⁸ Analiza Tranzacțională (AT) a fost elaborată în Statele Unite de către Eric Berne în 1961 fiind o reorganizare a celor mai utile cunoștințe psihologice necesare înțelegerii indivizilor și a relațiilor pe care aceștia le dezvoltă cu cei din jurul lor. Pornind de la observarea atitudinilor și comportamentelor clienților săi (cuvinte utilizate, exprimări, gesturi, mimică etc.) E. Berne a creat o teorie care descrie într-o manieră sintetică, fără a fi simplistă, complexitatea ființei umane.

Relația dezvoltată între cadrul didactic și familia (părinții) copilului este foarte importantă și, în acest context, modul în care se poziționează cadrul didactic în raport cu părinții copilului definește perspectivele colaborării între școală și familie. Acest model poate ajuta la înțelegerea modalităților de relaționare între indivizi: în funcție de modul în care un individ se percepe pe sine și pe alții (pozitiv sau negativ), fiecare individ trăiește patru “roluri”, adică 4 poziții de viață fundamentale, respectiv modalități de a vedea relațiile între el și alte persoane (sau fapte, lucruri, întâmplări etc.). În acest context, este interesant să presupunem că marea majoritate a oamenilor nu trăiesc un singur “rol”, ci au poziții dominante, pe care le abordează în funcție de situații, de persoanele vizate și/sau de gradul de urgență a acțiunilor întreprinse.

14

Deci, atunci când un cadru didactic interacționează cu părintele unui elev se află în una din cele patru situații descrise mai jos:

1. EU +, TU –

Referitor la importanța parteneriatului dintre școală și familie este deloc productiv atunci când cadrul didactic consideră că, dintr-un motiv sau altul, este superior părinților. În această situație, profesorul sau învățătorul este mulțumit de sine dar îi consideră pe părinți inferiori. Să vorbești despre un parteneriat real este inutil în aceste condiții.

2. EU +, TU +

Este cea mai sănătoasă poziție de viață și exprimă faptul că individul este mulțumit de sine și, de asemenea, ca îi apreciază pe ceilalți și competențele lor. Această situație oferă cea mai bună premisă pentru a lucra cu părinții în vederea îmbunătățirii situației școlare a copilului.

3. EU –, TU –

Această situație ilustrează cea mai proastă poziție în care se pot afla o persoană atunci când trebuie să interacționeze și să comunice cu cineva: se devalorizează atât pe sine, cât și pe celălalt. Evident încrederea în acțiunile întreprinse este nulă, și nu trebuie să ne mire că nici rezultatele obținute nu sunt de calitate.

4. EU –, TU +

În această situație cadrul didactic se plasează pe o poziție de inferioritate în raport cu părintele, considerând că, dintr-un motiv sau altul, părintele are un anumit ascendent asupra sa. Dată fiind încrederea scăzută în sine

.....
.....
.....

Competențe⁹.

Atunci când lucrează cu părinții, cadrul didactic trebuie să facă apel la un pachet de competențe și abilități.

Pentru o cât mai eficientă interacțiune cu părinții și familia, cadrul didactic trebuie:

15

- Să fie capabil să lucreze în echipă și să cunoască tehnici de formare a echipei și de dinamică de grup;
- Să fie capabil să lucreze în echipe pluridisciplinare, cu o largă varietate de sarcini;
- Să cunoască alte profesii, terminologia profesională și etica acestora;
- Să fie capabil să colaboreze cu părinții și familia;
- Să fie capabil să utilizeze metodele de colaborare interdisciplinară;
- Să fie capabil să comunice pe mai multe nivele și să cunoască mai multe instrumente de comunicare;
- Să cunoască mai multe metode de gestionare a conflictelor și să fie capabil să le utilizeze;
- Să fie capabil să analizeze problemele și situațiile „ciudate” pe baza experienței și a cunoașterii dovedite a unor probleme diferite legate de psihologie și sociologie;
- Să fie capabil să îndrume și să consilieze, incluzând cunoștințele privind utilizarea mai multor tehnici de consiliere;
- Să cunoscă foarte bine *background*-ul etno-cultural al părinților

Specificul învățării adulților

Învățarea reprezintă o formă fundamentală a activității umane. Științele sociale și psihologice se ocupă tot mai mult de eficientizarea activității umane, fapt observabil prin orientarea actuală spre dezvoltarea gândirii și spre „a învăța cum să învățăm” eficient, inteligent și creativ, nu mecanic, inefficient și neproductiv. Învățarea poate avea loc la doua nivele: cel al educației și cel al formării. Formarea este o învățare raportată direct la muncă și experiență. Educația este o învățare pentru viitor, pentru o muncă imprecis conturată la momentul prezent¹⁰.

⁹ Acriș, Corina; Dumitru, Alina Crenguța - Pedagogie socială aplicată : intervenția în munca social, București, Editura Cartea Universitară, 2005

¹⁰ **Formare de Formatori. Suport de curs** – Fundația Pestalozzi

Învățarea experiențială¹¹ este o metodologie a învățării bazate pe experimentarea unui eveniment într-un mod PRACTIC și PARTICIPATIV înainte de a teoretiza experiența. Se bazează pe o abordare ce include parcurgerea a 4 pași, care începe cu:

- 1) O EXPERIENȚĂ CONCRETĂ, urmată de,
- 2) O REFLECTARE asupra experienței pentru
- 3) ELABORAREA unor strategii mai bune de abordare a experiențelor pentru
- 4) A RETRĂI experiența în mod activ, conștient.

16

Atunci când procesul de învățare se adresează unor adulți trebuie avute în vedere o serie de caracteristici care definesc modul de învățare al acestora:

Disponibilitatea pentru învățare

- Scopuri clare
- Alegere liberă
- Experiența anterioară

Motivația pentru învățare este personală și internalizată și, de aceea, procesul de învățare trebuie:

- să răspundă unor nevoi individuale
- să aibă utilitate
- să se desfășoare într-o atmosferă de încredere reciprocă
- să valorifice experiențele reușite.

Învățarea de a învăța, prin:

- Auto-direcționare
- Responsabilitate pentru propria învățare
- Auto-evaluare

Climatul învățării trebuie:

- Să ofere deschidere pentru comunicare
- Să permită împărtășirea așteptărilor participanților
- Să fie susținut de un mediu confortabil.

Dacă modelul tradițional al învățării se bazează pe transferul de informație, cel **experiențial** pune persoana în situația de a experimenta ceva, atât practic, cât și fizic, înainte de a elabora teorii

¹¹ **Activități de educație parentală. Întărirea relațiilor în familie**, Terre des Hommes

subiacente. Oamenii învață integrând conceptele în practicile existente. Utilizând abordarea experiențială, formabilii adaptează noile informații la cunoștințele prezente. Când îi formăm pe ceilalți folosind modelul experiențial de învățare, asigurăm un mai mare succes și sustenabilitate procesului de formare. Formabilii sunt încurajați să-și elaboreze propriile concepte teoretice bazate pe ceea ce tocmai au experimentat.

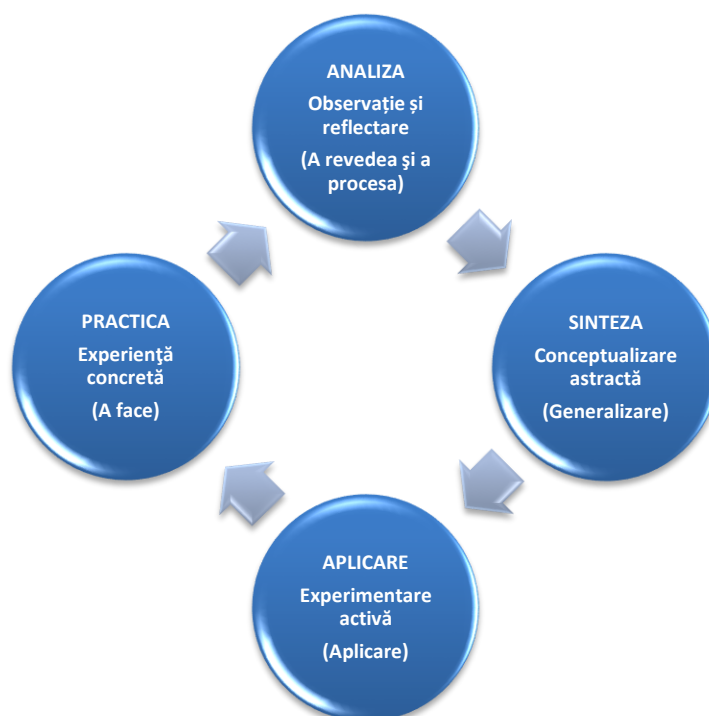
17

Astfel, formarea ar trebui să fie concepută și livrată astfel încât să ne asigurăm că participanții au un sentiment de securitate și încredere, astfel încât să se poată implica în procese ale învățării complexe și, uneori, cu caracter destabilizator. Formatorul trebuie să creeze întâi o bună atmosferă prin intermediul exercițiilor și jocurilor. Acestea creează o bază ideală pentru exploarea practică a temelor ce vor urma.

Atunci când participanții sunt implicați într-un proces de învățare experiențială, nu trebuie început cu un discurs teoretic sau cu o introducere în tema subiectului. În loc de aceasta, trebuie folosită o abordare care să îi plaseze pe participanții la curs într-o situație practică sau un joc legat de aspectul teoretic care este dorit a fi prelucrat. Astfel, cel care învață trebuie să fie pregătit să-și părăsească „zona de confort” în termenii conceptelor și practicilor acceptate anterior și să fie de acord să pună sub semnul întrebării felul în care fac anumite lucruri cu scopul de a prelua noi concepte și noi modalități de a asimila un subiect.

Ciclul învățării presupune patru stadii distincte:

1. **PRACTICA - Experiența concretă.** Învățarea începe cu experiența concretă de tipul „aici și acum”. Aceasta poate corespunde sau poate fi în contradicție cu abordările existente. Practic, participanții vor trece prin experiența unei activități care să ilustreze tema de formare aleasă.
2. **ANALIZA - Observație și reflectare.** Experiența este susținută cu informații, date și impresii generate de aceasta. Participanții primesc și oferă feedback astfel încât să se concentreze asupra dificultăților pe care le-au întâmpinat și să reflecteze asupra lor.
3. **SINTEZA - Conceptualizare și generalizare.** Urmează etapa în care informațiile, acumulate în etapele anterioare, sunt analizate în vederea conceptualizării și internalizării a ceea ce a fost învățat și prelucrat în urma experienței.
4. **APLICAREA - Experimentare activă.** Etapa finală a presupune deja modificări la nivel de comportament. La acest nivel se experimentează și se testează noile cunoștințe și/sau abilități dobândite în contexte noi pentru a vedea cum se aplică în practică și sunt aplicate strategiile îmbunătățite pentru a experimenta comportamente noi și mai eficiente.

Acest ciclu poate fi reprodus de mai multe ori, de fiecare dată pentru a aduce îmbunătățiri. Participanții la procesul de învățare au drept de proprietate asupra procesului și pot folosi aceste instrumente în orice situații. Folosind abordarea învățării experiențiale, participanții vor realiza că nu exista un mod bun sau rău – prin descoperire și explorare, făcând greșeli și trăgând anumite concluzii, acesta este procesul prin care ajungem să învățăm.

Stilurile de învățare la adulți

Dobândirea de cunoștințe nu se rezumă la volumul informațional stocat, ci se referă la modul în care acesta, la un moment dat, este valorificat. Un rol important în acest sens îl are **stilul personal de învățare**, care este bazat pe propriile interese și atitudini, pe propriul comportament al individului. Învățarea ca proiect personal face necesară autocunoașterea ca bază a identificării stilului specific de învățare adaptat propriei persoane.

Învățarea activă vs. reflectivă

- 1. Persoanele care învață activ înțeleg noua informație punând-o imediat în practică.
- 2. Persoanele care prefera învățarea prin reflecție se gândesc la noua informație înainte de a face ceva cu ea.

Învățarea cu ajutorul simțurilor (perceptivă) vs. prin intuiție

- 3. Persoanele care preferă învățarea cu ajutorul simțurilor învață fapte și rezolvă problemele cu ajutorul unor metode verificate.
- 4. Persoanele care au un stil de învățare intuitiv preferă să descopere noi relații și pot fi foarte inovative atunci când rezolvă probleme.

19

Învățarea vizuală vs. verbală

- 5. Persoanele cu un stil de învățare vizual înțeleg noua informație văzând-o în desene, imagini, demonstrații, diagrame, filme, etc.
- 6. Persoanele cu un stil de învățare verbal înțeleg noua informație cel mai bine cu ajutorul cuvintelor scrise sau vorbite.

Învățarea secvențială vs. globală

- 7. Persoanele cu un stil de învățare secvențial înțeleg noua informație într-un mod liniar, fiecare etapă rezultând logic dintr-o etapa anterioară.
- 8. Persoanele cu un stil de învățare global tind să învețe prin absorbirea unei cantități mari de informații, fără o anumită ordine și fără ca să facă legături stabile.

METODE ACTIVE DE ÎNVĂȚARE

“o școală bună este aceea în care fiecare (și subliniez, fiecare) copil face un pas înainte față de cum a fost când a venit la școală. A venit cu nota 4 și școala l-a ajutat să promoveze, a venit foarte tăcut și școala l-a învățat să pună întrebări, a venit nesigur pe el și școala l-a făcut încrezător în sine, a venit timid și școala l-a învățat să lucreze în echipă, a venit fără să știe că, de exemplu, poate cânta bine și școala i-a descoperit talentul și l-a făcut o mică vedetă și, da, a venit cu 9, dar școala l-a adus la 10 și tot așa. În business, asta se numește valoare adăugată.”¹²

20

Ana Tîrcă. <http://ancatirca.blogspot.ro>

Cum se realizează învățarea? ...Plecând de la ceea ce ȘTIU cursanții despre subiectul respectiv, la un moment dat, elementele noi integrându-se în structurile anterioare.

A învăța eficient înseamnă:

- Învățare activă
- Învățare orientată spre scop
- Învățare ce duce la rezultate măsurabile.

Învățarea activă presupune implicare și participare conștientă în procesul de construire a cunoștințelor și experiențelor personale. A da semnificație personală celor învățate înseamnă a le transpune în sisteme proprii de cunoștințe, a stabili legături între experiențele anterioare și cele noi, între cunoștințe și aplicabilitatea lor. Astfel, metodele se folosesc doar în măsura în care servesc unui scop (cresc eficiența învățării).

Probabil că unul dintre puținele aspecte cu care toată lumea este de acord este acela că părinții nu vin la școală pentru a-și rememora amintirile din vremea școlii (unii poate că nici nu au astfel de amintiri pozitive) și nici nu vin la școală pentru a fi puși în bancă și pentru a li se preda “chestii” despre cum să fie părinți mai buni. Probabil că unii părinți vor să afle mai multe lucruri și se documentează în acest sens, citesc, vorbesc cu specialiști, dar nu despre aceștia vorbim acum, ci despre cei care, în cel mai bun caz, gândesc că “nu poate nimeni să mă învețe pe mine cum să îmi cresc copilul”. Vorbim aici despre părinți care își oferă explicații suficient de convingătoare pentru ceea ce nu reușesc să facă atunci când vine vorba despre educația copilului lor. Unii dintre aceștia poate că au nevoie doar de un impuls și de o abordare adecvată pentru a deveni mai atenți, mai informați, mai responsabili.

¹² <http://ancatirca.blogspot.ro/2015/11/vorba-de-educatie-scoli-premiata.html>

Care sunt motivele pe care adulții le evocă cele mai frecvent pentru a-și justifica lipsa de participare?

- **Lipsa timpului:** indiferent dacă sunt activități organizate seara, după terminarea orelor de serviciu sau de scurtă durată, oricum somează adultul să “piardă” ceva timp;
- **Lipsa banilor:** în prezent există un număr infim de instituții care acordă servicii gratuite de instruire, de aceea problema banilor este una dintre cele mai importante;
- **Responsabilități familiale:** grija pentru copii, relațiile cu soțul/soția, obligațiile casnice etc. “fură” prea mult din timpul predestinat studiilor;
- **Organizarea orarului:** obligațiile de serviciu, familia necesită mult timp, iar implicarea în procesul de studiu implică și modificări de orar, și sacrificii etc.;
- **Probleme de motivație:** adultul trebuie să învețe pentru că a fost forțat să o facă;
- **Lipsa încrederii în sine:** stima de sine redusă, un eșec care nu poate fi uitat sau alte lucruri care au marcat adultul îl vor împiedica pe acesta să-și învingă frustrările și temerile.

21

Ce teme ar fi de interes pentru părinți?

- comunicarea cu copii;
- comunicarea părinte - copil;
- educație sexuală și sexualitate infantilă;
- fricile copilului;
- disciplinarea copiilor - strategii de disciplinare pozitivă;
- responsabilizarea copilului;
- elemente de psihologia dezvoltării;
- agresivitatea la copii;
- rolul mass-media în formarea copiilor;
- conflictul dintre generații;
- rezolvarea conflictelor și strategii pentru aplanarea conflictelor;
- modele de familie, transgeneraționalitate;
- nevoile care motivează comportamentul copiilor;
- idealului personal al copilului;
- copiii și temerile lor: vina, eșecul, fricile și anxietățile;
- cum își construiesc copiii visele și cum pot fi ajutați să și le realizeze;
- abilitățile sociale și emoționale ale copilului;
- valorizarea, lauda, aprecierea, armele secrete ale copilului;
- rolul umorului;
- rolul jocului în dezvoltarea copilului;
- timpul petrecut împreună: modalitate de optimizare a relație dintre membrii familiei;
- modalități de eficientizare a activității școlare;
- managementul valorilor în clasă și în familie;
- educație financiară;
- informare legislativă.

Evident, lista nu este completă... și alte teme pot fi adăugate!

Atunci când se vorbește despre **identificarea nevoilor de formare a părinților** trebuie ținut cont de faptul că nevoile de formare trebuie abordate dintr-o dublă perspectivă. Astfel, putem vorbi despre:

- 1) **nevoile explicite**, clar formulate, care apar direct, odată cu specificarea performanțelor așteptate (identificate direct de părinți);
- 2) **nevoile implicite**, care nu sunt formulate specific, dar apar din context (identificate de cadrele didactice).

22

Lipsa de implicare a părinților în activitatea educativă a copiilor lor și dificultățile înregistrate în dezvoltarea unui parteneriat real între școală și familie se număra printre principalele probleme cu care se confrunta sistemul de învățământ din România. Nu trebuie să ne mire că mulți dintre părinții elevilor din România fie nu realizează, fie ignoră responsabilitățile care le revin atunci când este vorba despre educația propriilor copii.

Părinții au nevoie să înțeleagă diverse lucruri, dar nu vor neapărat să știe numele psihologului care a dezvoltat o anumită teorie cu ajutorul căreia poate să-și înțeleagă mai bine copilul. Aici intervin metodele active de învățare al căror principal rol este acela de a facilita o mai bună asimilare și înțelegere a conținuturilor prelucrate în cadrul sesiunilor de formare.

Tipologia metodelor active de învățare

După momentul aplicării:

- introductive (inventarul așteptărilor, fantezia direcționată, de spargere a gheții)
- finalizatoare (flugerul)
- intermediare (energizante, de amestecare)

După numărul de participanți:

- lucru individual
- interviu cu partenerul
- lucru în grupuri mici
- lucru în grupul mare

După scop:

Conținut

- de prelucrare (sandwich, puzzle group)
- de sistematizare (cartonașele, clustering, ierarhizarea ideilor)

- de analiză (metoda în patru colțuri, cubul)
- de dezbateri (Phillips 66)
- de prezentare (expunerea orală)
- de notare (luarea notițelor)
- de elaborare (referatul)

Rezolvare creativă a problemelor și luare a deciziilor

- foaia care circulă
- floare de lotus
- pălăriile gânditoare
- dramatizare (joc de rol)
- turul galeriei
- brainstorming
- mind mapping

Îmbunătățirea relațiilor (comunicare și cooperare)

- bulgărele de zăpadă
- pro și contra
- acvariul
- nimeni nu pierde
- toți câștigă

Evaluare:

- R.A.I.
- lina valorică

Atunci când este aleasă o metodă este bine să se țină cont de câteva aspecte:

- Metodele se folosesc doar în măsura în care ele servesc unui scop (cresc eficiența învățării). Nu se fac gratuit, nu se fac pentru a “umple timpul” deoarece, folosite în exces, ele devin obositoare.
- Formatorii trebuie să încerce numai metodele care le sunt la îndemână;
- Formatorul trebuie să stăpânească bine conținuturile, pentru ca în timpul activității să poată “lua pulsul” sălii și de a folosi metodele adecvate;
- Flexibilitate în alegerea metodelor;
- Formatorul nu trebuie să se rezume doar la a transmite informații participanților, ci, mai ales, trebuie să se concentreze pe a le transmite dorința de ale pune în practică.

Prezentăm, în continuare, cu titlu de exemplu, mai multe metode interactive care ar putea fi de folos în organizarea activităților cu părinții. Acestea li se pot adăunga multe altele, literatura de specialitate fiind foarte bogată în exemple, și, nu în ultimul rând, cu imaginație și creativitate pot fi create altele noi:

Prezentarea participanților	- Sunt cu atât mai valoroase, cu cât întregul grup ajunge să se cunoască și să afle ceva despre toți ceilalți participanți, lucruri care pot sta la baza unor viitoare colaborări.
Ice-breaker (Spartul gheții)	- Sub acest generic intră diverse metode de destindere a atmosferei și de dinamizare. - Se folosesc la începutul secvențelor de curs, la începutul zilei sau în momentele în care atmosfera "lânțește".
Lucrul în grup	- Este o metodă ce stimulează interacțiunea participanților, luarea de poziție, dezvoltarea unor abilități sociale, crește toleranța la frustrare și creează o atmosferă de conlucrare și siguranță participanților.
Împărțire pe grupuri	- Sunt folosite deoarece participanții tind să rămână în grupul cu care au venit și în care se simt în siguranță, evitând interacțiunile cu ceilalți. - Împărțirea participanților în grupuri prin metode cât mai creative (prin puzzle-uri, după anotimpul în care s-au născut, după nume de fructe, "cine are, cine n-are", etc), participanții se amestecă și sunt forțați să stabilească legături și cu colegii cu care interacționează mai puțin.
Conținut	
Metoda Sandwich	Descriere: Este o metoda de <u>prelucrare a conținutului</u> care vizează: • înțelegerea și articularea unor cunoștințe anterioare, întrebări, experiențe anterioare; • preluare de informații și legarea lor de cunoștințe deja existente; • verificarea informațiilor și integrarea lor de cunoștințele deja existente. Procedura de derulare presupune alternanța între înregistrarea receptivă și prelucrarea activă a informațiilor, facilitându-se, astfel, însușirea lor stabilă: • clarificarea tematicii și a metodei (input de informație); • se formează grupuri mici care lucrează la aceeași temă sau la teme diferite;

	• grupele lucrează și rețin informațiile obținute; • prezentarea sistematică a temei (input de informație); • se lucrează din nou în grupuri mici: se compară rezultatele obținute cu cele din activitatea de grup anterioară (posibilitatea de verificare, de comparare, de modificare sau de aprofundare a rezultatelor); • se comunică rezultatele în plen. Avantaje: - Metoda face apel și pune în valoare cunoștințele prealabile ale participanților și le oferă acestora ocazia să și le completeze.
Puzzle Group	Descriere: ■ Este o metodă de <u>prelucrare a conținutului</u>. ■ Implică activ participanții în prelucrarea subiectului. ■ Este foarte economică și neplicticoasă, spre deosebire de o expunere, permite prelucrarea unui număr mare de informații. Etape: ■ Participanții sunt împărțiți în grupuri egale. ■ Fiecărui grup i se dau foi cu o parte din conținuturile ce trebuie prelucrate. ■ Se acordă timp de prelucrare a conținutului în grup. ■ Apoi grupurile sunt amestecate. Noile grupuri conțin câte un membru din fostele grupuri. ■ Fiecare dintre membri expune celorlalți conținutul pe care l-a avut de prelucrat. ■ Astfel, în finalul secțiunii de formare, fiecare participant a trecut prin toate informațiile ce trebuiau prezentate, în grupul de colegi și cu sprijinul formatorului.
Ciorchinele (Clustering)	Metodă pentru <u>sistematizarea conținutului</u>: ■ Formatorul notează un cuvânt sau o propoziție-nucleu în mijlocul colii de flipchart. ■ Participanții vor propune cuvinte care le vin în minte în legătură cu problema pusă în discuție – scrisă în mijloc -.

	■ Cuvintele sau ideile produse trebuie legate de cuvântul sau propoziția – nucleu, stabilită ca punct de plecare, prin trasarea unor linii care evidențiază conexiunile dintre idei. Avantaje: Această metodă permite: ■ fixarea mai bună a ideilor; ■ structurarea informațiilor; ■ facilitarea reținerii și înțelegerii informațiilor. Ciorchinele stimulează: ■ evidențierea conexiunilor dintre idei; ■ realizarea unor noi asociații de idei; ■ relevarea unor noi sensuri ale ideilor.
Phillips 66	Metodă folosită pentru <u>dezbaterea de idei</u>. Presupune divizarea unui grup mai mare în unități mici pentru facilitarea discuțiilor. Metoda presupune formarea unor grupuri de 6 persoane care să discute timp de 6 minute pe o anumită temă. În esență constă în divizarea grupului în grupuri mai mici de 4 până la 6 persoane în vederea prelucrării anumitor conținuturi. Etape: • Constituirea grupelor și desemnarea unui conducător; • Anunțarea temei discuției și dezbateră sa în grupe; • Prezentarea de către conducătorul fiecărei grupe a concluziilor, soluțiilor la care s-a ajuns; • Discutarea concluziilor și a soluțiilor cu participarea salii pentru a armoniza punctele de vedere.
Cele 4 colțuri	Descriere: Metoda poate fi utilizată pentru <u>analiza unui subiect</u>. Metoda poate fi introdusă ca răspuns la o întrebare sau orice alt aspect care presupune mai multe puncte de vedere. Formatorul expune în fiecare colț al camerei câte o afirmație.

	În corelație cu subiectul analizat, sunt definite 4 sarcini pe 4 coli de hârtie, plasate în câte unul dintre colțurile încăperii; participanții le citesc și își stabilesc grupul în funcție de opțiuni. În grupuri, participanții discută în legătură cu punctul de vedere respectiv. La final se discută în plen și se trag concluziile importante. Metoda permite formularea și fundamentarea părerilor, pregătește grupul pentru luarea deciziilor. Stabiliți pe o anumită poziție, participanții vor căuta argumente sau contra-argumente pentru punctul de vedere pe care îl susțin, fapt ce facilitează implicarea, fixarea informațiilor, precum și schimbul de păreri în grup.
Cubul	Descriere: Metoda poate fi utilizată când se dorește <u>analiza unui subiect</u>, a unei situații din mai multe perspective. Oferă participanților posibilitatea de a-și dezvolta competențele necesare unor abordări complexe, integrative. Etape: 1. Se realizează un cub pe ale cărui fețe sunt notate: - Descrie (culoare, formă etc.) - Compară (asemănări, deosebiri) - Analizează (spune din ce este făcut) - Asociază (la ce te îndeamnă să te gândești) - Aplică (ce poți face cu el) - Argumentează (pro/contra) 2. Se anunță tema 3. Participanții se împart în 6 grupe (câte una pentru fiecare fațetă a cubului) 4. Forma finală este împărtășită grupului.
Îmbunătățirea relațiilor (comunicare și cooperare)	
Bulgărele de zăpadă	Metoda presupune <u>împietirea activității individuale cu cea de grup</u> .

	Avantaje: • Motivează participanții să gândească cu îndrăzneală, fără să fie descurajați de părerile altora. • Sunt încrezători în forțele proprii. • Dezvoltă motivația pentru învățare. Etapele de desfășurare: 1. Faza introductivă - Expunerea problemei. 2. Faza lucrului individual - Participanții lucrează individual 5 minute. Notează întrebările legate de subiect. 3. Faza lucrului în perechi - Discutarea rezultatelor la care a ajuns fiecare. Se solicită răspunsuri la întrebările individuale din partea celorlalți. 4. Faza reuniunii în grupe mai mari - Se alcătuiesc grupe egale cu numărul de participanți formate din grupele mai mici inițiale și se discută despre situațiile la care s-a ajuns. 5. Faza raportării soluțiilor în colectiv – Întregul grup reunit analizează și concluzionează asupra ideilor emise. 6. Faza de decizie - Se alege situația finală și se formulează concluziile.
Rezolvarea creativă a problemelor	
Foaia care circulă	Descriere: ■ Fiecare participant trece, pe o coală de hârtie, “problema” pe care o are și pe care și-ar dori-o rezolvată, fără a se semna ■ Foile cu probleme sunt adunate de formator, care le redistribuie participanților ■ Fiecare participant citește foaia pe care a primit-o și încearcă să dea o sugestie, pune o întrebare, sau face un comentariu cu privire la problema respectivă. Când termină, schimbă foaia cu alt participant, la întâmplare ■ În final, fiecare participant își recuperează foaia și citește comentariile și sugestiile făcute de colegi.
Floare de Lotus	Descriere: ■ Legenda spune că lotusul se înmulțește prin petale ■ Se desenează pe o coală de flipchart un cerc, în care se enunță problema de rezolvat, și se desenează în jurul acestuia opt petale. ■ Petalele se umplu cu soluții, la sugestia participanților din sală.

	■ Apoi, fiecare grup ia câte o petală și o dezvoltă în continuare. Petala devine mijlocul unei noi flori și cele opt petale din jurul ei cuprind o nouă derivare a obiectivelor/noțiunilor. ■ Apoi, participanții mai pot alege unul dintre noile obiective/una dintre noile noțiuni și le pot deriva în continuare. ■ Nu le mai rămâne decât să pună soluția în practică.
Pălăriile gânditoare	Descriere: Această metodă asociază diferitelor tipuri de gândire o structură specifică care îi ajută pe participanți să înțeleagă fiecare rol implicat în procesul de rezolvare a problemelor, fără a le ignora. Este folosită pentru a determina cursanții să își schimbe perspectiva de gândire, să ia în vedere și alte puncte de vedere. Este o tehnică interactivă de stimulare a creativității participanților, care se bazează pe interpretare de roluri în funcție de palaria aleasă, care permite atât dezvoltarea gândirii critice, cât și a empatiei față de anumite personaje. Culoarea pălăriei este cea care definește rolul: ■ Pălăria albastră – este liderul, managerul, conduce jocul. Este pălăria responsabilă cu controlul demersurilor desfășurate. ■ Pălăria albă – este povestitorul, cel ce redă, pe scurt, conținutul textului. ■ Pălăria roșie – este psihologul, care își exprimă sentimentele față de personajele întâlnite. ■ Pălăria neagră – este criticul, este pălăria avertisment, concentrată în special pe aprecierea negativă a lucrurilor. ■ Pălăria verde – este gânditorul, care oferă soluții alternative. ■ Pălăria galbenă – este creatorul, simbolul gândirii pozitive și constructive, creează finalul. Avantaje: ■ Angajează intens toate forțele psihice de cunoaștere. ■ Dezvoltă gândirea critică. ■ Manifestă empatie față de anumite personaje.
Dramatizarea (jocul de rol)	Descriere: ■ Se bazează pe utilizarea mijloacelor și procedeele artei dramatice, constând în dramatizarea unui fragment literar, a unui fapt istoric, a unui eveniment actual.

	■ Participanții sunt puși în situația de a interpreta anumite personaje, rolurile acestora, trăind efectiv stările conflictuale, situațiile problemă în care acestea sunt implicate. ■ În final, se discută și se extrag concluzii. Avantaje: ■ Are mari valențe în direcția receptării și sensibilizării participanților față de conținutul și mesajul transmis. ■ Formează și dezvoltă abilități practice, atitudini și comportamente. ■ Transferă cunoștințele din planul teoretic în cel practic.
Turul Galeriei	Metodă folosită pentru <u>luarea unei decizii</u>: Descriere: ■ Participanții, în grupuri de câte 3 sau 4, lucrează la o problemă care se poate materializa într-un produs – schemă, desen, inventar de idei – realizat pe o foaie de hârtie; ■ Produsele muncii grupurilor se expun pe pereții sălii, transformați astfel într-o adevărată galerie de artă; ■ La semnalul profesorului, grupurile trec, pe rând, pe la fiecare produs pentru a examina și discuta produsele propuse de colegi. Pot nota observații și pot face comentarii pe materialele expuse; ■ După ce se încheie „turul galeriei”, grupurile își reexaminează propriile produse. Citesc comentariile celorlalte grupuri și, dacă este cazul, discută observațiile și comentariile colegilor lor pe propriul lor produs. În final se comentează împreună cu profesorul rezultatul activității. Avantaje: ■ se realizează interacțiunea directă între participanți (în grupul inițial) și indirectă cu ceilalți colegi (prin intermediul produselor muncii acestora); ■ participanții sunt încurajați să își exprime propriile idei și opinii, să le discute cu ceilalți și să găsească, împreună, soluții la problemele analizate, cântărind alternativele; ■ învățarea prin cooperare dezvoltă capacitățile cognitive și sociale ale participanților (de a gândi, a înțelege, a comunica eficient, a fi creativ etc.) pentru a rezolva problemele cu care se confruntă.
Evaluare	

R.A.I.	Descriere: • Este o metodă de fixare și sistematizare a cunoștințelor, dar și de verificare. • Ea urmărește realizarea feed-back-ului printr-un joc de aruncare a unei mingi ușoare. Participantul care aruncă mingea trebuie să formuleze o întrebare din subiectul studiat și să arunce mingea unui coleg. Cel care prinde mingea răspunde la întrebare, apoi o aruncă mai departe altui coleg, punând o nouă întrebare. Cine nu știe răspunsul, iese din joc, la fel ca și cel care este descoperit că nu cunoaște răspunsul la propria întrebare. Avantaje: • Dezvoltă gândirea critică; • Permite autoevaluarea propriei activități. • Este coparticipant la propria formare.
Linia valorică	Descriere: ■ Formatorul pune o întrebare/ridică o problemă care admite mai multe perspective de abordare ■ Participanții se gândesc, în mod independent, la problema propusă, conturându-și o anumită poziție față de problema în discuție (pro, contra, indecizi) ■ Formatorul solicită participanții să se dispună pe o „linie valorică” imaginară: la un capăt al liniei se situează cei care au opinii favorabile, la celălalt capăt se situează cei care au opinii nefavorabile. Indecizii se pot plasa la mijlocul „liniei valorice”. Ei pot fi convinși de o „tabără” sau alta să li se alăture. Avantaje: ■ Dispunerea participanților spre extremitățile „liniei valorice” exprimă intensitatea atitudinilor lor față de subiectul în discuție. ■ Participanții care reușesc să-i convingă pe cei nehotărâți, dovedesc capacitatea de susține cu argumente poziția adoptată și de a-i determina pe aceștia să-și schimbe atitudinea. Prin aceasta, câștigă abilități sociale.

FIȘA PROGRAMULUI DE EDUCAȚIE PARENTALĂ TIP “ȘCOALA PĂRINȚILOR”

Descriere:

Activități de formare și/sau consiliere, destinate părinților/ tutorilor/ reprezentanților legali ai elevilor, cu scopul de a crește gradul de implicare al acestora în viața școlii și pentru a îmbunătăți relația copil-părinte-școală.

32

Organizarea de întâlniri interactive între părinți (și copii, după caz) și specialiști cu scopul de a facilita comunicarea între părinți și copii, de a valorifica experiențele acumulate de aceștia în creșterea și educarea copiilor, precum și de a căuta soluții pentru probleme care nu și-au găsit încă rezolvarea. Aceste întâlniri pot lua diverse forme și se pot desfășura la diferite niveluri: cu echipa de conducere a școlii, cu echipa de cadre didactice, la întâlnirea cu clasa, la întâlnirea cu părinții, la orele de Școala Părinților, prin asistarea procesului dinamic în cadrul întâlnirilor cu părinții și cadrele didactice, prin consultanță și consiliere individuală cu cadrele didactice, părinți și copii, în cadrul diferitelor activități curriculare și extracurriculare la nivelul școlii.

Obiectiv

Creșterea gradului de implicare a părinților în activitatea școlară a copiilor lor.

Beneficiari

- direcți: elevi, părinți
- indirect: școala, comunitatea

Metodologie:

- **Domeniu și tip de educație:** educația adulților; învățarea experiențială
- **Forme de organizare:** frontal, pe grupe, individual, pe echipe
- **Metode și tehnici de lucru:** dezbateri tematice, mese rotunde, activități comune părinți-copii, studii de caz, sesiuni de informare; metode interactive, jocuri, sarcini de lucru practice urmate de debriefing specializat
- **Principii/ Valori:** adecvare; realism; viziune; dinamism; orientare permanentă către dezvoltarea copilului și pe obiective concrete la care părinții și copii să lucreze în tandem sub supervizarea specialistului

Resurse:

- umane: cadre didactice, elevi, părinți, parteneri educationali, profesori consilieri
- materiale: spații didactice, sisteme informatice, surse bibliografice de specialitate, mijloace audio-vizuale, materiale consumabile

33

Evaluare cantitativă:

- Numărul de școli care implementează proiectul
- Numărul de părinți participanți la proiect
- Date statistice cu privire la creșterea numărului de părinți care mențin legătura cu școala, la optimizarea relației părinte - copil, ca urmare a derularii proiectului

Evaluare calitativă:

- Gradul de implicare al părinților și elevilor în proiect
- Gradul de îndeplinire a obiectivelor
- Gradul de participare a școlilor în proiect

Modalități și instrumente de evaluare

- Chestionare și fișe de evaluare
- Autoevaluarea activităților
- Sondaje de opinie în rândul elevilor, cadrelor didactice, părinților, tutorilor
- Portofolii
- Dezbateri, exemple de bună practică
- Fotografii, filme, pliante, afișe etc

Rezultate așteptate. La finalul oricărui program tip "Școala Părinților" este de dorit ca părinții implicați să poată să:

- Cunoască particularitățile psihologice individuale și de vârstă ale elevilor;
- Se implice activ în procesul educațional prin ameliorarea comunicării și cooperării între familie, școală și alte instituții ori persoane cu funcții educative;
- Își îmbunătățească procesul de comunicare și relaționare cu propriii copii;
- Își dezvolte abilitățile proprii de comunicare asertivă;
- Recunoască semnele comportamentelor deviante caracteristice copiilor/tinerilor și să poată interveni în scop preventiv;
- Cunoască tehnicile și metodele de identificare și monitorizare a aptitudinilor și atitudinilor copiilor;
- Informarea părinților asupra rolului și importanței familiei în educația și dezvoltarea copilului;

- Creșterea participării a cât mai multor părinți la viața școlii;
- Îmbunătățirea relației părinte – copil;
- Creșterea performanțelor elevilor ai căror părinți participă la proiect;
- Dezvoltarea relațiilor de colaborare între cadrele didactice și părinți.

Aceste rezultate pot fi atinse printr-o:

- Mai buna informare a părinților pe temele ce vor fi dezbătute în cadrul proiectelor dezvoltate în cadrul programului educațional;
- Calitatea mai bună a relației părinți-elevi-cadre didactice, în scopul adaptării cerințelor școlii la particularitățile familiei și al dezvoltării familiei în scopul integrării elevilor în mediul școlar;
- Rezultate școlare mai bune obținute de către elevi, ca rezultat al îmbunătățirii relației părinți-copii.

FIȘA DE ACTIVITĂȚI. EXEMPLE DE BUNE PRACTICI

Atelier de lucru "AJUTĂ-MĂ SĂ REUȘESC!"¹³

Scop: la sfârșitul activității părinții vor putea să identifice necesitățile copiilor în funcție de vârstă, să identifice nevoia de sprijin și suport ca necesitate a dezvoltării copilului.

35

Timp de lucru: 90 min.

Materiale: eșarfe pentru legarea la ochi, diverse obiecte din încăperea care pot fi folosite ca obstacole.

Tehnici de lucru: exercițiu de încălzire, discuția, jocul de rol.

Realizarea activității:

APRECIERI (părinții fac o apreciere unei persoane care este prezentă în grupul de părinți sau unei persoane din afara acestuia, a unui lucru care îi place, un eveniment frumos care s-a întâmplat recent în viața persoanei care apreciază etc.)

SPERANȚE ȘI DORINȚE (părinții pot să vorbească despre speranțele / dorințele sau așteptările pe care le au, spre exemplu în raport cu activitatea curentă, față de viitorul apropiat în raport cu viața lor personală sau a copiilor lor sau față de evenimentele care urmează să se întâmple în viața lor sau a copiilor lor etc.)

Discuții asupra temei de acasă

Facilitatorul amintește părinților care a fost tema pentru acasă și le propune să discute despre rezultate: succesele, dar și aspectele la care au întâlnit dificultăți.

Atențiune: nu se fac observații celor care nu au realizat tema pentru acasă, dar sunt încurajați s-o facă cum au ocazia.

Exercițiul „Ajută-mă să reușesc”.

1. Participanții sunt împărțiți în grupuri a câte 3 persoane.
2. Facilitatorul explică participanților că fiecare din ei va avea un rol diferit: unul va fi legat la ochi cu o eșarfă, altul va avea ca sarcină să-l ghideze pe primul, prin indicii verbale, al treilea va trebui să creeze obstacole în drumul primilor doi, cu ajutorul unor obiecte din încăperea (scaune, pixuri, garafe cu apă etc). O condiție importantă a jocului este ca, în timpul mersului prin cameră, cel legat la ochi să nu atingă nici unul din obstacolele întâlnite.

¹³ Exemplu de bune practici propus de echipa de experti Terre des Hommes

3. Participanții își repartizează rolurile în cadrul echipei după care încep jocul.
4. Jocul finalizează pentru fiecare echipă atunci când se face turul complet al încăperii.

Analiza activității:

- Cum v-ați simțit în timpul activității? (Rând pe rând vorbesc participanții care au jucat rolul persoanei legate la ochi cu eșarfa, care au avut rolul de îndrumător și cele care au creat obstacole).
- Care dintre cele 3 personaje ale echipei a fost reprezentat de copil?
- Ce reprezintă, în plan simbolic, legarea la ochi a copilului?
- Ce reprezintă, în plan simbolic, obstacolele?
- În realitatea de toate zilele cine ghidează drumul copiilor?
- Ce rol are această orientare, făcută de adulții implicați în viața și educația copilului?
- Amintiți-vă cum v-ați simțit în rolul de îndrumător; Când v-a fost cel mai ușor să îndrumați? Când v-a fost cel mai dificil să îndrumați? De ce?
- Numiți consecințele nesatisfacerii acestor nevoi de suport, sprijin, „ghidare”.

Evaluare:

- Cum vă simțiți la acest moment?
- Numiți un lucru care v-a plăcut cel mai mult în activitatea de astăzi.
- Numiți un lucru care v-a plăcut mai puțin în activitatea de astăzi.
- La ce gânduri v-a dus activitatea de astăzi?
- Ce lucruri noi ați învățat la activitatea de astăzi?
- Cu ce gânduri vă duceți acasă după această activitate? (Faceți referință la rolul dvs ca și părinte).

Tema pentru acasă:

Până la următoarea întâlnire, comunicați mai mult cu copiii voștri, întrebați-l ce le-ar plăcea să faceți împreună, ce așteptări au de la voi ca și părinți. Încercați să realizați așteptările copiilor (în măsura posibilităților). Observați cum reacționează copiii la aceste schimbări.

FIȘA DE ACTIVITĂȚI. EXEMPLE DE BUNE PRACTICI

Atelier de lucru "DESENUL COPILĂRIEI MELE"¹⁴

Scopul exercițiului: părinții să conștientizeze necesitatea de a petrece mai mult timp cu copilul și să reflecteze asupra stilului propriu de relaționare cu copilul.

37

Timp de lucru: 90 min.

Materiale: foi albe A4, pix, carioci, creioane colorate, acuarele, plastilină, foarfece, hârtie colorată, carton colorat, clei.

Tehnici de lucru: exercițiu de încălzire, discuții, lucru individual.

Realizarea activității:

Tehnica „Măsurarea temperaturii”

APRECIERI (părinții dau o apreciere unei persoane care este prezentă în grupul de părinți sau unei persoane din afara acestuia, a unui lucru care le place, un eveniment frumos care s-a întâmplat recent în viața persoanei care apreciază etc.)

SPERANȚE ȘI DORINȚE (părinții pot să vorbească despre speranțele / dorințele sau așteptările pe care le au, spre exemplu în raport cu activitatea curentă, față de viitorul apropiat în raport cu viața lor personală sau a copiilor lor sau față de evenimentele care urmează să se întâmple în viața lor sau a copiilor lor etc.)

Discuții asupra temei de acasă

Facilitatorul amintește părinților care a fost tema pentru acasă și le propune acestora să discute despre rezultate, succese, dar și aspectele la care au întâlnit dificultăți:

- Cum ați găsit momentul să vorbiți cu copilul dvs. despre istoria numelui său?
- Cum a fost să faceți asta: ușor sau mai dificil?
- Cum v-ați simțit vorbind cu copilul?
- Cum credeți că s-a simțit copilul vorbind despre aceasta ? De ce credeți astfel?
- Cât de des ați folosit diminutivul numelui copilului vostru când ați comunicat cu el?
- Cum a reacționat copilul?
- Ați simțit careva schimbări în comportamentul copilului? Dacă da, care?

¹⁴ Exemplu de bune practici propus de echipa de experti Terre des Hommes

Atențiune: nu se fac observații celor care nu au realizat tema pentru acasă, dar sunt încurajați să încerce s-o facă cum au ocazia.

Realizarea sensului

- Facilitatorul roagă participanții să se gândească la copilăria pe care au avut-o, să-și amintească evenimente din copilăria lor, scenarii care le-au rămas în memorie sau persoane care le-au influențat viața **ÎN SENS POZITIV**
- Participanții sunt invitați să utilizeze toate materialele care le sunt puse la dispoziție: creioane colorate, guaș, carioci, acuarele, clei etc. pentru ca prin desen, modelare, colaj să-și reprezinte într-un mod creativ „Copilăria”. Participanții sunt încurajați să utilizeze culorile, materialele care consideră că cel mai bine o să le redea emoțiile pe care le-au trăit atunci.

38

După 25 minute de lucru individual, lucrările participanților sunt aranjate jos pe podea, astfel încât cu toții să poată să le privească.

Facilitatorul invita participanții, să prezinte grupului rezultatele lucrului individual.

Analiza activității:

- V-a fost ușor să vă amintiți despre copilăria voastră?
- Cum v-ați simțit atunci când v-ați gândit la copilăria voastră?
- Cine sau ce a dat culoare copilăriei voastre?
- Dacă ați avea posibilitate să vă trăiți copilăria de la început, ce lucruri ați vrea să se repete? De ce?
- Cum reușeau părinții voștri să vă dea mai multa încredere în forțele proprii?
- Prin ce credeți că se aseamănă sau se deosebește copilăria copiilor voștri de copilăria voastră?

Evaluare

Părinții stau în cerc și rând pe rând, atunci când primesc un obiect (o jucărie, o floare etc), trebuie să răspundă la următoarele întrebări:

- Cum vă simțiți la moment?
- La ce gânduri v-a dus activitatea de astăzi?
- Numiți un lucru care v-a plăcut cel mai mult în activitatea de astăzi.
- Numiți un lucru care v-a plăcut mai puțin în activitatea de astăzi.
- Cu ce gânduri vă duceți acasă după această activitate?

Tema pentru acasă:

Fiecare copil are un rezervor de iubire al lui care, tot timpul, ar trebui să fie alimentat de persoanele care îl înconjoară, în special de către părinții lui (prin vorbele pe care le adresează copilului, prin atitudinea față de acesta, prin timpul pe care îl acordă etc). Gândiți-vă la ceea ce ați putea sau puteți să oferiți copilului vostru pentru a crește nivelul dragostei din rezervorul lui. Următoarea săptămână concentrați-vă asupra a trei posibilități prin care să creșteți nivelul dragostei din rezervorul copilului vostru. Aplicați în practică.

39

Notă: La sfârșitul activității nu uitați să mulțumiți părinților pentru participare, anunțați părinții, încă o dată, în ce zi urmează să vă reîntâlniți și la ce oră.

FIȘA DE ACTIVITĂȚI. EXEMPLE DE BUNE PRACTICI

Atelier de lucru "LABORATORUL SENTIMENTELOR"¹⁵

Scopul activității: părinții să își îmbunătățească abilitățile de comunicare și de colaborare cu ceilalți, în general și cu copiii lor în special;

40

Timp de lucru: 4 ore și 30 minute

Materiale: coli de flip-chart, markere, rechizite diverse, un cos cu mere de diverse soiuri;

Tehnici de lucru: exercițiu de încălzire, discuții, lucru individual, lucru în grup;

Realizarea activității:

Introducere. Inventarul așteptărilor (30 minute)

- Scopul exercițiului: conștientizarea așteptărilor și comunicarea acestora;
- Lucru individual: Fiecare participant trebuie să răspundă la întrebarea: „Ce aștept de la acest atelier pentru mine personal și pentru relația cu copilul meu?”;
- Lucrul în diade: După ce participanții au răspuns individual la această întrebare, se formează perechi și participanții discută așteptările lor. Eventual, se notează așteptările comune;
- Centralizare în plen: După ce participanții au discutat așteptările, conducătorul cursului cere participanților să aleagă una sau două așteptări importante și să le comunice întregului grup. Perechile comunică, pe rând, așteptările lor.
- Concluzii:
 - Așteptările se notează pe o coală de flip chart și rămân la vedere (lista este deschisă)
 - Sinteza așteptărilor
 - Priorizare - la ce trebuie răspuns acum, ce poate fi lăsat la o parte, ce e important pentru practică
 - Compararea obiectivelor cursului cu așteptările participanților
 - Formatorul prezintă și explică obiectivele cursului, precum și relevanța lor practică. El compară obiectivele cu așteptările participanților.

Crizele de dezvoltare. Sunt ceea ce am trăit (1 ora și 5 minute)

- Input info (5 minute)

¹⁵ Exemplu de bune practici propus de echipa de experti ai Fundației Pestalozzi

Multe crize sunt susceptibile a jalona viața omului. Ele apar în cazul evenimentelor marcante (maternitate/paternitate, pierderea cuiva drag), în situațiile dificile (la adolescenți și la copii) și la „momentul necesar” (de exemplu, la mijlocul vieții).

Mult timp, noțiunea de dezvoltare s-a aplicat copilului și, mai mult sau mai puțin, adolescentului. Extinderea devenirii individului pe toată durata vieții sale este relativ nouă. Ea pornește mai întâi de la interpretarea conceptului dezvoltării nu numai în termenii continuității, ci, mai ales, în termenii transformării. Adultul nu încetează să se dezvolte și să se transforme, la fel, bătrânul. 41

Fiecare dintre noi avem ceva de povestit. Ceva adânc, din străfundurile ființei, pe care l-am încuiat în inimile noastre ca pe ceva prețios. Dar, rămânând încuiat, nu ne e de folos. Dezvăluindu-l, în schimb, aflăm cine suntem, cum și de ce am ajuns cine suntem, ce potențial avem, ce slăbiciuni și învățăm ca, astfel, să depășim crizele vieții și să mergem, cu capul sus, înainte.

- Exercițiu “Merele” (30 minute)

Descriere: Formatorul pune un coș cu mere în fața participanților. Merele trebuie să fie din soiuri diferite, de diferite mărimi, culori sau propețime. Fiecare participant e invitat să aleagă un măr, care îl reprezintă cel mai bine.

Sarcina: *Priviți mărul cu atenție, apoi începeți să îl descrieți colegilor, în comparație cu propria dvs persoană. Transpuneți caracteristicile mărului în trăsăturile dvs de personalitate.*

Participanții sunt rugați să încerce să răspundă acestei teme (5 minute), ulterior sunt invitați să prezinte în grup analiza lor (25 minute);

- Exercițiu: “Povestea vieții mele” (30 minute)

Pornind de la exercițiul anterior, participanții sunt rugați să se gândească la câteva evenimente importante care le-au marcat viața (15 minute)

Indicii:

- › Delimitați capitolele semnificative din viața dvs.
- › Denumiți două persoane importante pentru propria viață și caracterizați-le (materie primă pentru modele ideale)
- › Identificați patru evenimente-cheie din viața dvs.
- › Denumiți cel puțin o credință pe care o aveți
- › Care au fost principalele problemele și greutățile întâmpinate
- › Care au fost valorile pe care v-ați bazat
- › Descoperiți care e tema fundamentală a vieții dvs (Motto-ul vieții)

Formatorul centralizează răspunsurile, notând pe flip-chart cele mai relevante aspecte (15 minute).

Emoțiile: Sunt ceea ce simt (2 ore si 35 minute)

- Input info (5 minute):

42

Emoțiile au fost de mare folos omului de-a lungul evoluției sale, ajutând la supraviețuirea și perpetuarea speciei. În lumea modernă emoțiile trebuie înlănțuite (educate) pentru că multe dintre pericolele cu care omul s-a confruntat în trecut au dispărut. Dacă mânia sau frica îl determinau pe omul primitiv să folosească o armă ca să înlăture pericolul, în zilele noastre, un asemenea comportament are efecte dezastruoase. Emoțiile sunt inteligente. Ele ne oferă diferite informații importante despre noi și despre ce se întâmplă în jurul nostru. Cunoașterea emoțiilor și a inteligenței lor este un prim pas în dezvoltarea inteligenței emoționale. Toate emoțiile au atât aspecte pozitive, cât și negative pe care mulți le ignoră sau nu le cunosc.

Scop: Creșterea competenței sociale și emoționale în relația cu școala și cu proprii copii. Participanții vor putea aplica temele abordate în munca cu copiii pentru a-i ajuta pe aceștia să-și dezvolte competențele emoționale. Participanții își vor putea depăși frica de schimbare și vor fi motivați să încerce noul într-un fel care să asigure dezvoltarea și învățarea.

- Lucru în grup: Prepararea emoțiilor (90 minute)

Participanții se împart în grupuri și fiecare grup primește cele 8 emoții de bază în pahare din plastic: mânie, supărare, frică, bucurie, iubire, surpriză, dezgust și rușine.

Participanții trebuie să pregătească un sentiment complex din aceste ingrediente.

Grupurile trebuie să „prepare” următoarele emoții complexe:

- Ciudă
- Invidie
- Gelozie
- Tristete
- Vinovăție
- Suferință

În final, fiecare grup trebuie să descrie sentimentele produse și să exemplifice cu o situație fiecare sentiment. Li se va cere să ilustreze sentimentele cu propriile lor experiențe, în ce mod doresc ei (prin desen, poezie, realizarea unui obiect care să exprime acel sentiment, prin teatru, joc de rol, dans etc.).

Fiecare grup va studia sentimentul ales din cele de mai sus sau li se poate da posibilitatea de a alege și alte sentimente. Apoi va încerca să descopere atât laturile pozitive, cât și cele negative ale sentimentului și să găsească un mod de a insista asupra laturii sale pozitive.

- Dezvoltarea propriei inteligențe emoționale (60 minute):

43

Componente cheie:

- Conștiința de sine = conștientizarea cauzelor și efectelor propriilor acțiuni și sentimente
- Onestitatea de sine = acceptarea propriilor calități și defecte, a experiențelor și emoțiilor, a puterii personale
- Independența = conștientizarea drepturilor și a responsabilităților personale ca persoană liberă

Exercițiu individual: Explorarea propriilor sentimente: *“Încercați să vă amintiți situații când vi-au oferit sfaturi de viață. Ce vi s-a spus? Ce proverbe sau vorbe de duh v-au ghidat în copilărie și în adolescență? Încercați să vă amintiți cât de multe puteți. Notați-le. Numărați câte dintre ele au formulări negative: sunt mai mult decât jumătate? Acele sfaturi de viață formulate negativ arată neacceptarea. Încă le mai aplicați dumenavoastră și celor din jurul dvs.? Dacă da, încercați să le exprimați pozitiv. Dacă sunt mai mult de jumătate, alegeți la ce credeți că puteți renunța.”*(15 minute)

Centralizarea răspunsurilor (20 minute):

Observația formatorului: Recunoașterea structurilor este abilitatea de a te re-evalua, de a te redirecționa și de a te transforma. Dacă începem să conștientizăm structurile pe care le utilizăm, devine posibil să analizăm aceste credințe și să înlocuim cu un comportament conștient care ne va apropia mai mult de propriile obiective (este un lucru dificil, deoarece necesită dedicație și atenție, dar nu e greu să-l începeți).

Analiza activității: Teme de reflecție:

- Cum știi ceea ce este bun pentru tine?
- Poți să-ți trezești, în mod voluntar, atenția către propriile tale acțiuni, pentru a le putea vedea rezultatele?
- Dacă nu ți-ar fi fost teamă, ce ai fi făcut?
- Poți trăi făcând mai puțin decât ceea ce este drept și corect?

Tema pentru acasă:

Alegeți o formulare negativă pe care o folosiți cu copilul dvs. Încercați, pe parcursul următoarei săptămâni, să o reformulați într-o manieră pozitivă. Observați comportamentul copilului dvs. Cum reacționează acesta la această schimbare?

44

Evaluare:

Compară rezultatele finale cu obiectivele enunțate la început. Un rol important îl joacă răspunsul primit din partea participanților asupra gradului de satisfacție oferit de acest modul și de propriile aprecieri.

FIȘE DE ACTIVITĂȚI. EXEMPLE DE BUNE PRACTICI

Atelier de lucru "CONSTRUIND PENTRU EDUCAȚIE"¹⁶

Scopul activității: Demonstarea faptului că planificarea joacă un rol esențial pentru succesul unei echipe, iar membrii acesteia, la rândul lor, joacă un rol esențial în planificarea eficace și în desfășurarea activităților.

45

Timp de lucru: 1 oră și 20 minute

- Introducere și prezentarea sarcinii: 5 minute
- Planificarea: 10 min.;
- Construire: 30 min.;
- Evaluarea structurii: 5 min.;
- Discutii: 30 min.

Materiale:

- coli de flip-chart, markere, rechizite diverse
- top de hârtie A4
- capsatoare și capse
- camere separate pentru fiecare grup de lucru

Tehnici de lucru: lucru în grup, centralizarea rezultatelor

Realizarea activității:

Formatorul împarte grupul în echipe de 4-6 membri folosind oricare din tehnicile de amestecare și împărțire a grupului (număratul, salata de fructe, culoarea ochilor etc).

Sarcina echipelor: Construirea unei structuri folosind echipamentele pe care le aveți la dispoziție. Structura trebuie să aibă cel puțin 2 m înălțime și să stea singură (nesprijinită) pe podea. Aveți 10 minute pentru planificare și 30 minute pentru construire. La sfârșitul planificării fiecare echipă trebuie să dea o cotație de preț pentru construirea structurii. Cotația nu trebuie să depășească 200€. Ar fi bine dacă ar fi 100€. Odată ce s-a predat cotația, se trece la construcția structurii. După finalizarea structurii se calculează costul final relativ. Echipetele sunt atenționate că trebuie să își planifice cât mai eficient necesarul de materiale, iar în cazul în care, fie vor mai avea nevoie de materiale, fie, rămân cu materiale neconsumate vor fi depunctate.

¹⁶ Exemplu de bune practici propus de echipa de experți ai Fundației Pestalozzi

Valoarea materialelor, pentru elaborarea devizului de cheltuieli:

- Un top de hartie (1,00€/pagina)
- 2 capsatoare maxim/grup (5,00€)
- 2 cutii de capse/grup (0,50€/bucata)

46

Sarcina observatorilor: 4 observatori au sarcina de a observa echipele pe parcursul exercițiului și formulează observații folosind o fișă de observație pentru cele două etape ale procesului (Planificarea și Construirea).

Fișa de observație:

Faza 1: Planificare (exemple de observații):

- grupul a cerut idei
- ideile au fost susținute de alți membrii ai grupului
- care au fost contribuțiile membrilor grupului
- grupul a fost de acord cu planul stabilit
- au fost delegate sarcinile în cadrul grupului
- în grup, membrii s-au ascultat unul pe celalalt

Faza 2: Construirea (exemple de observații):

- au fost delegate sarcinile; membrii echipei și-au cunoscut rolurile
- liderul a supravegheat mersul activităților
- a fost urmarită/ respectată planificarea
- s-a modificat planificarea datorită circumstanțelor
- s-au înregistrat costurile pe parcursul realizării construcției
- toți membrii grupului s-au implicat
- sarcina a fost coordonată
- au fost resurse neutilizate
- grupul a știut când sarcina s-a terminat și dacă obiectivul a fost atins
- au fost revizuite sarcinile

Întrebări pentru dezbateri:

- Cum evaluați rezultatul obținut?
- Ce altceva ați fi putut face?
- Cât de bine ați folosit primele 10 minute?
- De ce structura a durat mai mult?
- Cum puteați să vă atingeți scopul inițial?
- Ce puteți îmbunătăți dacă ați mai face încă o dată acest exercițiu?
- Care au fost punctele tari ca grup?
- Care au fost punctele slabe ca grup?
- Etc.

47

Aspecte de subliniat:

- Adesea, planificarea inițială nu corespunde cu produsul final
- Resursele alocate sunt fie prea multe, fie prea puține, oricum, din punctul de vedere al beneficiarului final este o pierdere să nu valorifici toate resursele achiziționate
- Este necesar un timp suficient pentru elaborarea proiectului
- Adesea regulile apar pe parcurs și/sau trebuie modificate/îmbunătățite

Tema pentru acasă:

Participanții sunt rugați să se gândească la asemănările dintre o construcție și educație.

IMPORTANȚA POZITIVĂRII IMAGINII DE SINE ETNICE ÎN FORMAREA PĂRINȚILOR RROMI¹⁷

Într-o lume în care identitatea etnică rromă este una stigmatizată, marcată de stereotipul negativ și de ura alterității, era firesc ca rromii să internalizeze starea de negație și să transforme stima de sine etnică în stigmat etnic, manifestat prin rușine de sine sau ură de sine. 48

În acest context, un părinte rrom, fiind marcat de complexul de a fi rrom, îi va transmite copilului său acest stigmat, ceea ce va conduce la o dramatică prăbușire a încrederii în sine și la aspirații personale și profesionale extrem de scăzute. La întrebarea adresată unui copil rrom: "Copiii rromi au vise?", răspunsul acestuia este ușor de anticipat: "Au, dar nu așa de mari!". Între consecințele stăgnării într-o cronică lipsă a încrederii în propriile forțe se numără eșecul și abandonul școlar.

De aceea este fundamental, pentru un părinte rrom, să-și depășească stigmatul etnic, pentru a se putea constitui într-o sursă de încredere în sine și de aspirații personale și profesionale solide pentru copiii săi și pentru a le putea modela destinul într-un sens constructiv.

În acest sens, este foarte important ca părintele rrom să participe la programe / activități de destigmatizare etnică, de pozitivare a imaginii de sine personale și etnice și de creștere a stimei de sine individuale și etnice.

Modelul educațional parental rrom vizat de activitățile cu părinții desfășurate de Amare Rromentza se referă la un părinte responsabil pentru viitorul copiilor săi, cu aspirații înalte pentru aceștia, care își asumă relaxat și fără rezerve identitatea etnică, cunoaște fundamentele istoriei și culturii rromilor, înțelege consecințele rasismului și își formează copiii în așa fel încât să aibă, la rândul lor, o imagine de sine etnică pozitivă, să-și cunoască istoria și să-și respecte valorile identitare, să-și asume identitatea etnică fără teamă sau rușine și să știe cum și cu ce instrumente să lupte împotriva rasismului.

Multe dintre activitățile cu părinții realizate de responsabilii locali ai Amare Rromentza au avut drept obiective tocmai pozitivarea imaginii de sine personale și etnice și creșterea stimei de sine individuale și etnice.

Ca paradigmă de formare, în locul activităților coordonate de experți din exteriorul comunităților, a fost aleasă educația între egali, fiind selectați și formați câțiva părinți-model din comunitate, care au lucrează cu părinții ca responsabili de activitățile de educație parentală.

În cadrul întâlnirilor cu părinții au fost abordate teme esențiale pentru pozitivarea imaginii de sine etnice între care: istoria rromilor din România, Ziua internațională a rromilor, cultura tradițională

¹⁷ Exemple de activități cu părinții desfășurate de Amare Rromentza. Material elaborat de Delia Grigore și Ioana Enache

rromani, meșteșugurile tradiționale rrome, portul tradițional rrom, discriminarea rasială a rromilor, drepturile rromilor ca minoritate națională.

Cele mai importante metode utilizate în activitățile cu părinții realizate de responsabilii locali ai Amare Rromentza sunt: sesiunea de informare, dezbaterea tematică, brain-storming-ul, activitățile comune părinți-copii, jocul de rol și alte metode interactiv-participative.

49

FIȘE DE ACTIVITĂȚI. EXEMPLE DE BUNE PRACTICI

Atelier de lucru "ROATA VIEȚII"

Scopul activității: conștientizarea propriilor trăiri emoționale, ca mame rrome, în raport cu diversele roluri și situații cotidiene și a modului în care acestea influențează relațiile cu cei din jur, inclusiv cu copiii lor;

Timp: 1:30 h;

Participanți: 10 mame rrome, coordonate de mama-facilitatoare / responsabilă de activitățile cu părinții;

Materiale: foi de flipchart, jetoane colorate, lipici, pioane, foarfece, cartonașe tip post-it-uri, pixuri, markere colorate;

Tehnici de lucru: dezbatere tematică, brain-storming și lucru individual

Descrierea activității:

Participantele la activitate sunt coordonate de către facilitatoare să construiască, cu ajutorul materialelor, o roată, numită „Roata vieții”, în care să se regăsească următoarele stări: FERICIRE TOTALĂ, FERICIRE, STARE DE BINE, NEFERICIRE, NEFERICIRE TOTALĂ. Pe cartonașe tip post-it-uri sunt trecute ipostazele în care se găsesc în viața de zi cu zi: femeie, mamă, soră (dacă este cazul), fiică, gospodină, persoană de etnie rromă, vecină, persoană cu o anume stare materială – ridicată, medie sau scăzută, persoană cu o anumită stare de sănătate – bună, mai puțin bună, rea, foarte rea, persoană care se bucură, persoană tristă, cetățean român, membră a comunității locale, persoană cu sau fără o profesie, persoană cu sau fără un loc de muncă, persoană discriminată etc. Fiecare participantă învârtă roata și, la starea la care se oprește axul roții, lipește un post-it. De exemplu, aceeași persoană poate lipi, la FERICIRE, un post-it pe care este scris „mamă” sau „persoană de etnie rromă”, iar, la NEFERICIRE, un post-it pe care este scris „persoană discriminată” sau „persoană bolnavă”.

Fiecare participantă prezintă grupului starea generală a “Roșii vieții” personale, în funcție de post-it-urile lipite, aducând argumente pentru locul în care a lipit respectivele post-it-uri și subliniază punctele și ipostazele pe care își propune să le îmbunătățească pentru a aduce cât mai multe post-it-uri în zona de FERICIRE TOTALĂ, FERICIRE sau STARE DE BINE. Urmează o dezbatere cu accent pe responsabilitățile multiple ale unei mame și pe imaginea de sine etnică și individuală. În final, facilitatorul fixează informația obținută și trage concluziile dezbaterii.

50

Analiza activității:

Responsabilitățile familiale, viața dificilă din mediul rural, în special din comunitățile de rromi, de cele mai multe ori cu posibilități minime de trai, lipsa oricăror posibilități de angajare, discriminarea în relația cu autoritățile publice, stigmatul etnic internalizat, adâncit de stereotipul negativ generalizat față de rromi și de lipsa de repere etno-culturale rrome din spațiul public, le conduce, pe cele mai multe dintre mamele rrome, la abandonarea eului autentic rrom și la o existență exclusiv în spiritul așteptărilor alterității, care le cantonează într-un eu fictiv. Această stare de lucruri contribuie la transmiterea, fără a conștientiza acest lucru, a lipsei de încredere în sine către copii și la aspirații personale și profesionale reduse în relația cu aceștia. Astfel de activități susțin reconstrucția sinelui, inclusiv prin pozitivarea imaginii de sine etnice și servesc drept exemple de reflecție, comunicare, restatuare a priorităților și îmbunătățire a metodelor de lucru cu copiii, pe care mamele să le aplice în familie și în societate, pentru a evita teama, ezitarea în luarea unei hotărâri, eșecul și deciziile greșite în raport cu sine, cu copiii, cu familia, cu comunitatea și cu societatea în general.

FIȘE DE ACTIVITĂȚI. EXEMPLE DE BUNE PRACTICI

Activitate comună părinți-copii "SĂRBĂTORIREA ZILEI INTERNAȚIONALE A RROMILOR"

Scopul activității: dezvoltarea capitalului simbolic al culturii rromani în comunitatea locală;

51

Timp: 1:30 h;

Participanți: 15 părinți rromi, 25 copii rromi, facilitatorul / responsabilul de activitățile cu părinții;

Tehnici de lucru: sesiune de informare, dezbateri tematică, spectacol tematic realizat și prezentat de copii

Descrierea activității:

În cadrul acestei activități, facilitatorul explică ce reprezintă ziua de 8 Aprilie pentru rromii din întreaga lume și evocă cele mai importante momente din istoria rromilor din România. Ulterior, se dezbate în jurul temei referitoare la faptul că Ziua internațională a rromilor este atât un prilej de sărbătorire a începuturilor mișcării internaționale a rromilor, cât și un prilej de evocare a unei istorii de excludere socială și exterminare, un moment de comemorare a rromilor care au căzut victime tragediilor istoriei, de la Sclavie la Holocaust. În final, copiii rromi prezintă părinților un spectacol tematic de muzică, dans și poezie rromă conceput și realizat de ei.

Analiza activității:

Sărbătorirea Zilei internaționale a rromilor, prin sesiunea de informare și dezbateri pe care le cuprinde, dar și prin asumarea momentului de către părinți și copii prin realizarea și participarea la spectacolul tematic de muzică, dans și poezie rromă, în special dacă devine o tradiție anuală preluată și dezvoltată de către școală și de către autoritățile publice locale, poate pozitiva imaginea de sine etnică a părinților și copiilor rromi prin investiția în capitalul simbolic rrom.

FIȘE DE ACTIVITĂȚI. EXEMPLE DE BUNE PRACTICI

Atelier de lucru “CĂRȚILE DESTINULUI”

Scopul activității: pozitivarea percepției de sine individuale și etnice a părinților rromi;

52

Timp: 1:30 h;

Participanți: 15 părinți rromi, facilitatorul / responsabilul de activitățile cu părinții;

Materiale: foi de flipchart, chestionare, markere colorate;

Tehnici de lucru: dezbateri tematică, brain-storming, chestionar și lucru individual

Descrierea activității:

Participanții la această activitate au de completat un chestionar în care trebuie să listeze cinci moduri specifice în care cred că li s-ar putea schimba viața și să scrie cum le poate afecta această schimbare atitudinea și comportamentul față de sine și față de ceilalți, cum ar urma să fie priviți de ceilalți după schimbare, care sunt nevoile personale în acest context, dar și ce așteptări au de la alții și au alții de la ei, urmând ca, pentru câteva momente, să-și imagineze că sunt acea persoană pentru totdeauna. Chestionarele se prezintă în plen și se dezbate pe marginea lor. Chestionarele includ întrebări pe teme referitoare la identitatea etnică rromă, la cum este aceasta percepută de către participanții la atelier și la ce schimbări ar dori să-i aducă pentru a o percepe pozitivă și interioară sinelui individual și colectiv. În final, facilitatorul fixează informația obținută și trage concluziile dezbaterii.

Analiza activității:

Activitatea urmărește modul în care ni se poate schimba viața prin schimbarea modului de gândire, a modului de comunicare, a modului de a se percepe pe sine personal și ca membru al unui grup etnic, obiectivul vizat fiind schimbarea atitudinii și comportamentului față de sine și față de ceilalți în vederea unei percepții de sine individuale și etnice pozitive.

FIȘE DE ACTIVITĂȚI. EXEMPLE DE BUNE PRACTICI

Atelier de lucru “HARTA PERSONALĂ”

Scopul activității: creșterea încrederii în sine, pe plan individual și etnic, și în puterea de a-ți îmbunătăți viața;

53

Timp: 1:30 h;

Participanți: 15 părinți rromi, facilitatorul / responsabilul de activitățile cu părinții;

Materiale: foi de flipchart, markere colorate;

Tehnici de lucru: dezbateri tematică, brain-storming și lucru individual

Descrierea activității:

În cadrul acestei activități, participanții își creează *harta personală*: în mijlocul unei foi de flipchart desenează un cerc în interiorul căruia își scriu prenumele, din cerc trag mai multe săgeți în dreapta și în stânga și își scriu calitățile în dreptul săgeților din dreapta și defectele în dreptul săgeților din stânga. Remarcăm faptul că participanții își identifică destul de ușor și repede calitățile, dar, pentru identificarea defectelor, le este mai greu, așadar recurg inclusiv la a-i întreba pe ceilalți participanți. Facilitatorul pune în discuție, printr-o întrebare, și apartenența etnică a participanților și îi roagă să includă la calități și/sau defecte. Participanții prezintă hărțile personale în plen. Se discută pe marginea acestora. În final, facilitatorul fixează informația obținută și trage concluziile dezbaterii.

Analiza activității:

Activitatea a urmărit autoanaliza sau reflecția asupra sinelui în vederea identificării plusurilor și minusurilor și, ulterior, a creșterii încrederii în sine și în puterea de a-ți îmbunătăți viața, inclusiv pe planul asumării demne și pozitive a identității etnice.

RESURSE BIBLIOGRAFICE

54

Activități de educație parentală. Întărirea relațiilor în familie. Suport de curs - Terre des Hommes

Formare de Formatori. Suport de curs – Fundația Pestalozzi

Educația interculturală. Suport de curs – Fundația Pestalozzi

<http://proscoalaparintilor.blogspot.ro/2011/10/activitatea-parinte-copil-duet-sau-duel.html>

<http://www.fnapi.ro/index.php/activitati-si-evenimente/projects/proiecte-fnap/29-proiectul-scoala-parintilor> - Federatia Nationala a Asociatiilor de parinti – Invatamant Preuniversitar

<http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2012/08/Ghid-Educatia-si-consilierea-parintilor.pdf>

<http://scoala-parintilor.ro/cine.html>